

Β. ΟΙ ΗΡΩΑΙΟΡΕΙΟΙ

§ 17.

Ο Ηθαγόρας⁽¹⁾ καὶ ἡ σχολὴ αὐτοῦ.

Ταῦ Ηθαγόρου ἡ ιστορία πρωίμως μὲν ἦδη, μάλιστε δὲ ὅπῳ ριχρύτερον χρονον διὰ τῆς παραδίσεως μετελκυπελεῖστο. τησσετῷ πλέον ὑπερεπληροῦστο μύθον καὶ εἰκασίαν· εἰς δὲ τὴν διδασκαλίαν αὗτοῦ εἰσεχώρησκη τοσοῦτος ἐκ μεταγενεπέρεων γρίνων καὶ ἴδιως διπὸ τῆς ἐμφαγίσεως τῆς νέας Ηθαγορείου σχολῆς καὶ διὰ τῆς ὡς αὐτῆς ἐν μεγάλῳ βαθύρῳ ἐπιτηδευμένης ἵποθετῆς Ηθαγορείου συγγραφῶν, ὥστε ἀνάγκη ὀξυδερκεστέρας αρτιστῆς, ἵνα ἀπογραμτῶσιν ἐκ τῶν προκειμένων ἡμῖν εἰδίσαις καὶ παπένημέναις. Γέροντερον βαθύρῳ ἀσφαλείας δυνάμεις νὰ ἔχωμεν ἵνα πρᾶς μὲν τὴν ιστορίαν τῆς Ηθαγορείου σχολῆς καὶ τοῦ ἴδρυσης κίνης⁽²⁾ πρᾶς ἀλιγῶν τινῶν μόνον, τῶν κυριωτάτων· ὃς πρᾶς δὲ τὴν διδασκαλίαν γινήσκει ἐκείνων μόνον τῶν μερῶν κίνης, πρᾶς ὃν πλειορεργοῦσαν ἡμᾶς τὰ γνήσια τοῦ Φιλολάου ἀποσπάμενται⁽³⁾, καὶ ἀναρριζοῦσαν τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ ἐκείνων τῶν μεταγενεπέρεων Διδαγχάρων εἰ μηρτυρίᾳ, ὃς διεκπιούμενος ν' ἀναρρίζειν εἰς τὰ Ηθαγορεῖαν⁽⁴⁾.

(1) Ήρὶ τοῦ ἔργου τοῦ Ηθαγόρου καὶ τῇ ἀπεικόνισῃ πάσῃ ἵνα τὰ ἄμετρα διατριβῆς ἐν τοῖς Ηερισδικοῖς Σωτῆρι τῷ. ΗΕ. τεύχ. Δ καὶ Ε καὶ Σενοφάνει τῷ. Λ' τεύχ. Ζ' καὶ Η'. τελ. ΤΒΘ. τοῦ καὶ 331 - 353.

(2) Ήρὶ τῶν γνωστῶν ἡμῖν Ηθαγορείου βιογραφίας τοῦ Ηθαγόρου πρᾶς. σ. 36. 38 κ. ἐφ.

(3) "Ἀπίντα τύπωσπίμεντα τοῦ Φιλολάου ἀπεικαγόντες, Βούρεκη, Philolao d. Pythag. Lehren (1819). ἀρ' οὐδὲ οὐδὲ Zeller ἀπεικόνισεν τὸ μέρος τῶν τῶν ἔστιν ὑποθολυμάτων, ἐπιειράνη δὲ Schleiermacherschule (die ungeehl. Schriftstellerei d. Philol. 1864) ν' ἀπειδεῖσθαι τὸ κίνης πρᾶς πάντας. Μαζ' ἀπεικαγμένην ἔχεταιν τὸ επεισθῆν, λέγει δὲ Zeller, διὸ τὸ μέρος τοῦ περὶ τοῦ κίνης βιβλίου προεργάζεται ἀποσπάμενται εἰς νόης, γιατὶ δὲ τὰ θεωρήσιν ἐν μέρει καὶ δὲ Ἀριστοτέλης ἡδη ἐποιήσκει. Πρᾶς. Phil. d. Gr. D, 386 κ. ἐφ. 370 κ. ἐφ. 417 κ. ἐφ.

(4) Ἐκ τῶν νεωτέρων ἐκθίσεων τῆς Ηθαγορείου φίλοντος μηδεμαντίτη πλὴν τῶν γνωστῶν περιεκτικούν ἔργων ἡ συγγραφή, τοῦ Καταρρετοῦ, Pytha-

Πιοθαγόρεις ὁ Μνησάρχου ἐγεννήθη ἐν Σάμῳ, ἔνθα εἶχον μεταναστεύση ἐκ τῆς Φλιούντος οἱ πρόγονοι αὐτοῦ Τυρρηνικοὶ Πελασγοὶ ὄντες. Ήερὶ τῶν χρόνων αὐτοῦ δυνάμεθι τοσοῦτον μόνον ν' ἀποδεχόμεθιώς ὡς πιθανὸν ἐκ τῶν ἀνακριβῶν καὶ ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα πολλαχῶς διεφωνούσιν μαρτυριῶν, ὅτι ἐγεννήθη περὶ τὸ 580—570 π. Χ., δέ τι περὶ τὸ 540—530 ἥλθεν εἰς Ἰταλίαν καὶ ὅτι ἀπέθανε περὶ τὴν τέλη τῆς ἔκτης ἡ εὐθὺς μετὰ τὴν ἀρχὴν τῆς πέμπτης ἐκκοτούτης πορίδος. Ως τὸν πολυμαθέστατον τῶν χρόνων αὐτοῦ ὁνδρὸν γέραικον τούτον ἤδη ὁ Ἡράκλειτος⁽¹⁾, ἀλλὰ πῶς καὶ πόθεν προσεκτήσατο τὰς γνώσεις τούτας, ἀγνοοῦμεν. Λί μαρτυρίσαι μεταγένετέρων περὶ τῶν ἀποδημιῶν αὐτοῦ εἰς τὰς Ἀγατολικὰς καὶ μεσημβρινὰς γῆρας, ὅποις μάλιστα τὴν σοφίαν καὶ ὄρησείσαν τῶν Φιονίζων, Χαλδαίων, Μάγων, Ἰνδῶν, Ἀράβων, Ἰουδαίων, Θρακῶν καὶ τῶν Ἰαλατῶν Δρυΐδων διά τε τὸ ἀναξιόπιστον τῶν μαρτύρων, τὴν μεταγενεστέρων ἐμφάνισιν τῶν εἰδήσεων τούτων καὶ τὰς (πελ. 4ii) ὑποδηλωθείσας ὑπόπτους περιστάσεις, ὥφ' ἃς ἐμρινίζονται, δὲν δύνανται νὰ ἔχωσι κύρος παραδίσειν ἐπὶ ιστορικῆς ὀνομασίας στηρίζομένων, ἀλλ' εἰσὶν ἀπλοῖ εἰκοστοί, εἰς ὃς ἔδωκεν ἀφορμὴν ἴδιος ἡ περὶ μετεμψυχώσεως διδασκαλία καὶ τινα Ὀρφικὰ καὶ Πιοθαγόρεικ ἔθιμα. Καὶ περὶ ἀπιδημίας δέ τινος τοῦ Πιοθαγόρου ἐν Αἴγυπτῳ, ἢτις οὐδὲν θὰ ἐνεῦχε τὸ ἀπίθανον, κατὰ πάντας τὰ φρινόμενα οὐδὲν ἐγίνωσκεν ἡ ἀρχαιοτέρη παράδοσις. (*) ἀρχαιοτάτος μάρτυς τῆς εἰς Αἴγυπτον ἀποδημίας τοῦ Πιοθαγόρου ἐστὶν ὁ Ἰσοκράτης⁽²⁾; ἔνας καὶ ἡμισυν οὐδὲν μεταγενέστερος τοῦ περιγραφομένου γεγονότος. Ἀλλὰ καὶ ἡ μαρτυρία αὕτη δὲν πηγάδει εἰς ιστορικής συγγραφῆς, ἀλλ' ἐκ λόγου ἐπιδεικτικοῦ, ἐν ᾧ δὲν ἀπο-

gore et la phil. pyth. (2 τόμ. 1873) ὡς μετ' ἐπιμελείας ἐκπεπονηρένη, ἀλλ' ἢτις παρέγει πίστιν καὶ εἰς ἀναξιοπίστους μαρτυρίας τοῦ δὲ R o e t h τῆς ἀκριτου καὶ μυθιστορικῆς Gesch. uns. abendländischen Philosophie, τόμ. 2 (1858) μόνον μετὰ μεγίστης προφυλάξεως πρέπει νὰ γίνηται γρῆσις.

(1) Ἀπ. 17 Κυώ. παρὸς Διογ. II', α, ii. «Πιοθαγόρεις Μνησάρχου ιστορίην ἡσκητεί ἀνθρώποιν μάλιστα πάντων καὶ ἐκλεξάμενος ταύτας τὰς συγγραφὰς (ποίας συγγραφάς, ἀγνοοῦμεν) ἐποίησε ἐπιτοῦ σοφίην, πολυμαθίην, κακοτεχνίην». Πρᾶλ. 'Προδ. Δ', 95 «Ἐλλήνων οὐ τῷ ἀσθενεστάτῳ σοριστῇ Πιοθαγόρῃ».

(2) Ρούσ. 11, 28. Πρᾶλ. 12, 33.

κρύπτει δ συγγραφεύς, ὅτι ἐπὶ ιστορικῆς ἀληθείας καὶ ἀξιοπιστίας οὐδεμίαν ἔχει ἀξίωσιν. Διέτι ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν ἐγκώμιον Ηρο-
σίριδος γράψαντα Πολυκράτην τὸν σοφιστὴν λέγει: «Ἐπειτα εἰ καὶ
τυγχάνομεν ἀμφότεροι φευδῆ λέγοντες, ἀλλ' οὖν ἐγὼ μὲν κέχρημα
τούτοις τοῖς λόγοις, οἶσπερ γρὴ τοὺς ἐπικινοῦντας, σὺ δέ οἱς προσή-
κει τοὺς λοιδοροῦντας»⁽¹⁾. Τοιχύτη μαρτυρίας οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην
ἀξίαν μάνατος νὸν ἔχῃ. Καὶ δὲν ὑποθέσωμεν ὅτι δὲν ἐφαντάσθη πρῶ-
τος δ' Ἰσοκράτης, ὅτι ὁ Ηυθαγόρης μετέβη εἰς Αἴγυπτον, ἀλλ' ὅτι
παρέλαβε τὴν εἰδήσιν ταύτην παρ' ἄλλου, γεννηται πόλιν τὸ Σῆ-
τηριον, εἰ ἐστηρίζετο ἡ εἰδήσις αὕτη ἐπὶ ιστορικῆς ἀληθείας.
Τοῦτο οὐ μόνον δὲν δυνάμεται ν' ἀποδείξωμεν, ἀλλ' ἔστι καὶ ἀπιθ-
ύωτοτον. Παρατηρεῖ μὲν δ' Ἡρόδοτος (B', 81) τὴν ὁμοιότηταν τοῦ
Ηυθαγορείου ἐθίμου περὸς τὸ Αἴγυπτικόν, ὅτι ἀμησούρεις οὐχ δ-
αιρεῖσθαι τὸ σύγκαταδάπτεσθαι μετ' ἀνδυμάτων δεῖ οὔσον, παρίστασι δὲ
προσέτι τὴν πίστιν εἰς τὴν μετεμψύχωσιν ὡς ἐξ Αἴγυπτου εἰς τὸν
Ἀλλάδα κομισθεῖσσαν, ὅτι δ' δημος ὁ Ηυθαγόρης ἐκόμισεν αὕτην ἐκεῖθεν
δι' οὐδεμιᾶς λέξεως δηλοῦ τοῦτο δ' Ἡρόδοτος, τούνκντιν μάλιστα
φάνεται παραδεχόμενος ὅτι ἡ πίστις αὕτη μετεβιβάσθη εἰς τὸν
“Ἐλληνας ἐν προγενεστέροις γρόνοις. «Τούτῳ τῇ λόγῳ (τῷ παρὸν
μετεμψυχώσεως) εἰσὶ οἱ Ἑλλήνων ἀκριβαντο, οἱ μὲν πρότερον, οἱ
δὲ ὕστερον, ως ἴδιῳ διαντὸν ἦντι, τῶν ἐγὼ εἰδάμεν τὰ οὐράματα οὐ
γράφω»⁽²⁾. “Οτι τὸν Ηυθαγόρην νοεῖ ἐντεῦθιν δ' Ἡρόδοτος δὲν δη-
λοῦσσι. Διὸ τῶν λόγων αὐτὸν (B', 411) θεωρεῖ οὐς μετενεγκάντην ἐξ Αἰ-
γύπτου εἰς τὴν Ἐλλάδη τὴν τοῦ Διονύσου λατρείαν, διέτι δὲ τὸν
«οἱ δὲ ὕστερον» ἐδύνατο τις νὸν ὑποθέσῃ ὅτι νοεῖ τὸν Ηυθαγόρην
καὶ δὲν ὑπάρχει μὲν ἀπίθανος τακτή τις ὑπόθεσις, δὲν ἔπειται δ'
δημος ἐντεῦθεν, διέτι ἥλθεν δ' Ηυθαγόρης εἰς Αἴγυπτον καὶ παρέλαβεν
ἐκεῖθεν τὸ δόγμα τῆς μετεμψυχώσεως· διέτι, προτεράρχοντας ἦδη
αὐτοῦ ἐν Ἐλλάδι διὸ τοῦ Μελάμποδος διεκδεδημένου, δέν ἥτι
ἀνάγκη νὸς μεταβῆ δ' Ηυθαγόρης εἰς Αἴγυπτον, ἵνα λάβῃ αὐτοῦ γνῶ-
σιν. Οἱ Ἡρόδοτος οὐδὲν γινώσκει περὶ τῆς εἰς Αἴγυπτον ἀποθη-

(1) Αὐτός 11, 33.

(2) Ἡρόδ. B', 423.

γίνεις του Ηυθαγόρου, διότι ἄλλως ἦτο εὔκαιρος ἀφορμὴ αὕτη γὰρ μνημονεύσῃ ταῦτης. Αὐτὸς δὲ εἰκάζει ὅτι καὶ ὁ Μελάμπους τὰ τῆς λοχρείας του Διονύσου, ὅτινας συμπίπτουσι τοῖς παρ' Αἴγυπτίοις τελουμένοις, ἔμμιθε πάροι του Κάδμου καὶ τῶν ἄλλων μετ' αὐτοῦ ἐκ Φοινίκης εἰς Βοιωτίαν ἐλθόντων (¹).

(Οὐδὲ ἀριστοῦσενος φαίνεται γινώσκων αὕτην. Ἐλλείπει δρα-
πέσσις ἀξιόπτερος περὶ αὐτῆς μηρτυρίκ. "Οσον δὲ ἀπομικρυνθεῖσα-
τοῦ φιλοσόφου, τυσοῦτον καὶ αἱ πηγὴι ύρεούσιν ἀφίονώτεραι περὶ τῆς
ἀποδημίας ταῦτης" διστρίψεις δὲ προχωροῦμεν πρὸς τοὺς χρόνους αὐτοῦ,
τησσαύτῳ πεντήροτεροι γίνονται· καὶ πρὸ τῶν ἀρχῶν ἔτι τῆς 4 ἐκκ-
τονταστηρίδος σιγῶσι παντελῶς. Ήδεις μεταγενέστερος γινώσκει πλεί-
ονταὶ ὁ προγενέστερος αὗτοις. Καὶ ὅσον αἱ γνωριμίαι τῶν Ἐλλήνων
μετὰ τῶν Ἀνατολικῶν ἐληγῶν αἰνέντονται, τυσοῦτον αἰνένται καὶ δ.
όριζων τῶν ἀποδημιῶν, αἵτινες ἥγαγον εἰς αὐτὰ τὸν σοφὸν Σάμιον
γάριν μαθήσεως. Ἀλλὰ ταῦτα εἰσιν ἡ ὄδης τῆς μυθοπλαστίας οὐχί.
τῆς ἴστορικῆς παραδόσεως. Ἀδύνατος μὲν δὲν φαίνεται ἡ μετάβα-
σις του Ηυθαγόρου εἰς Αἴγυπτον ἢ Φοινίκην ἢ καὶ εἰς αὕτην τὴν
Ιερουσαλήμα, ἀλλ' ἔστιν ὅλως ἀναποδεικτος. Αἱ διηγήσεις περὶ αὐτῆς
δὲν προῆλθον ἐξ ἴστορικῆς ἀναμνήσεως, ἀλλ' ἐκ τῆς προϋποθέσεως
ὅτι ἡ φιλοσοφία αὐτοῦ οκτώγητο ἔξιθεν. (1) συγχρητισμὸς τῶν
μετὰ ταῦτα χρόνων διεκπεφεῖ ἀρκούντως τὴν γένεσιν τῆς προϋποθέ-
σεως ταῦτης. (1) Ἡρόδοτος (²) οὐδὲν φαίνεται πω περὶ διατριβῆς
του φιλοσόφου ἐν Αἴγυπτῳ γινώσκων· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Ἰσοκράτης λέ-
γων περὶ «φιλοσοφίας», ἣν δῆθεν ὁ Ηυθαγόρος μετεφύτευσεν ἐκεῖ-
θεν εἰς τὴν Ἐλλάδος, νυεῖ πάντως πολλῷ ἡττον ἐπιστημονικὸς δι-
δαστικλίας ἢ τὴν ἐμφάνισιν αὐτοῦ καθόλου ὡς ἀνωμορφωτοῦ. Περὶ
δὲ του II λόγου τοῦς καὶ Ἀριστοτέλους (κακτὸς τὸ ἐν σελ.
47 κ. ἐξ. εἰρημένη) ὅλως ἀπιθανώτατου ὑπάρχει, διτὶ παρηγον δῆθεν
οἱ φιλόσοφοι οὗτοι ἐξ Αἴγυπτου σύστημα, τηλικάτην ἀσκήσαν δύ-
ναμιν, οἷσαν τὸ Ηυθαγόρειον.

Ἀξιοπιστοτέρω μέν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἀσφαλής ἔστιν ἡ (ἀπὸ τῶν
μέσων του 4 αἰώνων, παρὸ Διογένει Α', ix, 118 κ. ἐφ. κ..

(1) Ἡρόδ. Β', 49.

(2) Β' 81, 123. Ἡρόδ. κεφ. 49, 53.

ἄλλ. ἐπιβεβαιουμένη) μαρτυρία, δτὶ ὁ Πυθαγόρας ἔσχε διδάσκαλον τὸν Φερεκύδην, καὶ ἐὰν ἡ σύεσις αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἀναξίμανδρον ὡς μαθητοῦ πρὸς διδάσκαλον⁽¹⁾ φάνηται ἐπὶ ἀπλῆς εἰκασίας στηρίζομένη, ἐπίδρασίς τις ὅμως τῆς ἀστρονομικῆς τοῦ Ἀναξίμανδρου θεωρίας (ἴδε ἀν. σελ. 71 κ. ἐφ.) ἐπὶ τὴν Πυθαγορικὴν φάνεται πιθανή.² Ο Πυθαγόρας τὴν φιλοσοφικὴν αὐτοῦ δρᾶσιν ἥρξατο καὶ ἤσκει ἀποτελεσματικῶς ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐν τῇ ἴδιᾳ πατρίδι.

Τοῦτο δ' ἀποδεικνύουσιν οἱ περὶ Πυθαγόρου λόγοι τοῦ Ηροκλείτου καὶ τὰ περὶ Ζευσάλξιδος ιστορούμενα ὑπὸ τοῦ Ηροδότου. Άλλ' εἴτε διότι δὲν ηὔδοκίμει παρὰ τοῖς πολίτοις αὐτοῦ, εἴτε διὸ τὴν τυραννίαν τοῦ Πολυκράτους, εἴτε διὸ τὸν φόβον τῆς Ηεροσικῆς κατακτήσεως, εἴτε καὶ δι' ἄλλον τινὰ λόγον, ἐγκατέλιπε τὴν πατρίδα αὐτοῦ καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν Κάτω Ἰταλίαν εὗρεν ἐκεῖ τὸ κύριον τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ στάδιον. Ἐγκαταστάτες δ' ἐν τῇ περιβοήτῳ διέτε τὴν ὑγιεινὴν τοποθεσίαν καὶ τὴν ἀρετὴν τῶν κατοίκων αὐτῆς Κρήτωνι ἴδρυσεν ἐν αὐτῇ συγκίνη, ἥτις διετέλεσε μέχρι τῆς δικλύσεως αὐτῆς οὕτω σταθερῶς μετὰ τῆς Ἰταλίας συνδεδεμένη, ἵστε τὰ μέλη αὐτῆς ἐκλήθησαν φιλόσιφοι «Ἰταλικοὶ» καὶ «πειροὶ τῆς Ἰταλίαν»⁽²⁾. Άλλος καὶ ἐνταῦθα ὁ βίος τοῦ Πυθαγόρου ἐστὶν οὕτω σκοτεινὸς καὶ ὑπὸ μυθωδῶν εἰδήσεων κακηλυμένος, ἵστε ἡ τῆς ιστορικῆς ἀληθείας εὑρεσίς ἐν τῷ πλήθει τῶν πλασμάτων ὑπάρχει δυσγερής.

Τὸν Πυθαγόρου περιέβαλεν ἡ αἴγλη τοῦ θαυματουποιοῦ καὶ θείου ἀνδρός. Εθεωρεῖτο ἀγοπητός καὶ μάλιστα υἱὸς τοῦ Ἀπόλλωνος.

Ἐτιμάτο ὡς θεὸς ὑπὸ τῶν συνόντων· ταύτην δὲ τὴν μεῖζων ἡ κατ' ἀνθρωπον φύσιν λέγεται δτὶ ἐπειβολίως διὸ προφητειῶν καὶ θαυμάτων παντὸς εἶδους⁽³⁾. Οὐδὲν θυμρωπόν, δτὶ τοιοῦτος ὢν ὁ Πυ-

⁽¹⁾ Παρὰ Πορφυρ. π. Ηυ0. 2. 11.

⁽²⁾ Λριστοτ. Μετὰ τὰ Φυσ. 987, α, 10. 31. 988, α, 26. Ηερὶ οὐρανοῦ 293, α, 20. Μεταφ. 342, 6, 30. Ηρόδ. Σέξτ. Βιμπειρ. πρὸς φυσικοὺς Β', σελ. 284. Ηλουτ. Αρέσκ Α', γ, 24.

⁽³⁾ 1) δτὶ συγγρόνιος ἀθεάθη ἐν τῇ Κρήτῃ καὶ τῷ Ταναροτανῷ τῆς Σεκλίας.

2) δτὶ εἶχε χρυσοῦν τὸ ισχίον, ὅπερ ἐφάνη ποτέ ἐν Ὁλυμπίᾳ τοῖς ἐκεῖ θεοῖς, αὐτοῦ παραγγυμνούμενος, καὶ ὅπερ ἔδειξε τῷ Λθάρσῃ, τῷ ιερῷ τοῦ ἐν Γ-

Οιχύρος εῦθὺς κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ ἐμφάνισιν ἐν Κρότωνι ἐφείλ-
κυσε πρὸς ἑκυτὸν πάντας. Λέγεται ὅτι κατὰ πρῶτον ὡμίλησε πρὸς
τὸ ἀρχεῖον, ἦτοι τὸ συνέδριον τῶν γερόντων, ἔπειτα κατ' ἐντολὴν
τῶν ἀρχῶν πρὸς τὸν νέον καὶ τέλος πρὸς τὰς γυναῖκας. Ἀνὸς πᾶ-
σαν τὴν Ἰταλίαν διεχεύθη μεγάλη καὶ ζωηρὰ ἡ φήμη αὐτοῦ καὶ με-
γίστης παρὰ πάντων ἡξιοῦτο τιμῆς. Μαθηταὶ καὶ μαθήτριαι συνέρ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΤΟΜΕΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗΣ ΚΑΙ ΝΟΗΤΑΝΟΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠΙΚΟΥΡΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

περβορέοις Ἀπόλλωνος πρὸς πίστισιν ὅτι ὅρθις προσέκασεν αὐτὸν ὁ Ἄθαρις
πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα. Τὴν θείαν αὐτοῦ καταγωγὴν ἐπιβεβαιῶν τῷ Ἀθάρῃ ὁ
Ιησούς γέροντας ἔξηστον πάντα τὰ ἐν τῇ ναῷ τοῦ Ἀπόλλωνος κεί-
μενα προσθεῖς αὐτῷ ὅτι ἥλθεν ἐπὶ τῆς γῆς ἀνθρωπόμορφος ἐπ' εὔεργεσίᾳ καὶ θε-
ράπειᾳ τῶν ἀνθρώπων, ἵνα μὴ ξενιζόμενοι οἱ ἀνθρωποι πρὸς πὰ ύπερέχον τῆς
φύσεως αὐτοῦ ταράσσωνται καὶ ἀποφεύγονται τὴν παρ' αὐτοῦ μάθησιν.

3) ὅτι ὁ ποταμὸς Νέσσος διαβαίνοντά ποτε μετὰ τῶν Ἱέταιρων προσηγόρευ-
σεν αὐτὸν εἰς ἐπήκουον πάντων τρανῶς ἀποφθιγξάμενος «χαῖρε, ὁ Ιησούς».

4) ὅτι μετὰ ἐπτὰ καὶ διακόσια ἔτη παρεγένετο ἐκ τοῦ "Ἄδου εἰς τὸν ἀν-
θρώπους".

5) ὅτι τὰ πλεῖστα τῶν ἡμίκων αὐτοῦ δογμάτινον ὑπηγόρευσεν αὐτῷ ὁ Ἀπόλ-
λων διὰ τῆς ἐν Δελφοῖς ἱερείας αὐτοῦ Θεμιστοκλείας.

6) ὅτι κατέλθων εἰς τὸν "Ἄδην εἶδε τὰς φυχὰς τοῦ Ὁμῆρου καὶ Ἡσιόδου
κολαζομένας δι' ὃς περὶ Ηεοῦ ἀσεμναχ ἐψεύσαντο, τὴν μὲν τοῦ Ὁμῆρου φυχὴν
ἀπὸ δένδρου κρεμαμένην καὶ ὅρεις περὶ αὐτήν, τὴν δὲ τοῦ Ἡσιόδου πρὸς κίονι
γαλκῷ δεδεμένην καὶ τρίζουσαν".

7) ὅτι τὴν Δαυνίαν ὄρκτον λυμαίνομένην τοὺς κατοίκους κατασχὼν καὶ θω-
πεύσας ὄρκιως νὰ μὴ οἰγη πλίον ἐμφύγου ὅντος, ἐκείνη δὲ φυγοῦσα εἰς τὰ ὅρη
διεφύλαξε τὸν ὄρκον καὶ οὐχ ὅπως ἀνθρωπον, ἀλλ' οὐδὲ ζῆν ἀλογον ἐφένη τοῦ
λοιποῦ βλάπτουσα.

8) ὅτι ίδιων ποτε ἐν Τάρκυντι βοῦν χλωροὺς κυάμους τρώγοντα, προσελθὼν τῷ
βουκόλῳ συνεβιόλευσε νὰ εἴπῃ πρὸς τὸν βοῦν ν' ἀπεσχῆται τῶν κυάμων. Ἐ-
πειδὴ δ' ἐσκαψεν αὐτὸν ὁ βουκόλος εἰπὼν ὅτι δὲν γινώσκει νὰ λαλῇ βοΐστι,
προσελθὼν τῷ βοὺν ὁ Ιησούς προσεψιθύρισεν εἰς τὸ οὖς καὶ οὕτως οὐ μόνον
ἀπίστησε τὸν βοῦν τοῦ κυαμῶνος, ἀλλὰ καὶ ὑστερον οὐδέποτε ἥψατο κυάμων
ὁ βοῦς.

9) ὅτι διαλεγόμενός ποτε κατὰ τύχην ἐν Ὀλυμπίᾳ περὶ τε οἰωνῶν καὶ συμ-
βόλων καὶ διοστριμειῶν καὶ λέγων δτι παρὰ θεῶν γίνονται ἀγγελίαι τινὲς καὶ
λόγοι πρὸς τοὺς ὡς ἀληθῶς θεοφιλεῖς τῶν ἀνθρώπων εἰδεν ἀετὸν ὑπεριπτάμενον,
τοῦτον δὲ καλέσας κάτιο πρὸς ἑκυτὸν καὶ θωπεύσας ἀρῆκε πάλιν.

10) ὅτι, ὅτε Δικτυουλκοὶ ἀνέσυρον τὴν σαγήνην ἐκ τοῦ βυθοῦ, ἐπιστὰς ὁ
Ιησούς προείπεν αὐτοῖς πέσον πλῆθος λύθισιν εἶγεν ἡ σαγήνη ὄρίσας ἀκρι-

ρευσαν πρός αύτὸν οὐ μόνον ἐκ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ Ἑλληνικῶν ὀποικιῶν,

θῶς τὸν ἀριθμόν. Οἱ διάλιετες ὀμολόγησαν ὅτι, ἃν εὔρεθῇ ἀληθεύων, οὐ πρέξωσιν ὅτι ἡν καύτοις ἐπιτάξῃ. Ἐκεῖνος δὲ ὅρον ἔθηκεν, ἵνα ἀφήσωσι πάλιν ζῶντας τοὺς ἴχθυς πρότερον ἀκριβῶς αὐτοὺς ἐξαριθμήσαντες. Τὸ δὲ οἰκουμασιώτερον τουτῶν, εἰ καὶ ἔμενον οἱ ἴχθυες κατὰ τὸν μακρὸν τῆς ἀριθμήσεως χρόνον ἔκτὸς τοῦ ὕδατος, οὐδεὶς αὐτῶν ἀπέπνευσε, τοῦ Ιιουθαγόρου ἐφεστώτος·

11) ὅτι πολλοὺς τῶν ἐντυγχανόντων ἀνεμίνησκε τοῦ προτέρου αὐτῶν βίου, ὃν πᾶλαι ποτὲ ή ψυχὴ αὐτῶν ἔβιώσε προτοῦ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ παρὸν σῶμα· καὶ ἔαυτὸν δὲ δι' ἀναμφιλέκτων τεκμηρίων ἀπέφανεν ὅντα ποτὲ Ηὔφορον, τὸν υἱὸν τοῦ Ηάνθου. Καὶ τῶν Ὁμηρικῶν δὲ στίγμων ἐκείνους μάλιστα ἔξυμνει καὶ μετά λόρας ἐμμισλέστατα ἀνέμελπεν, ἐν οἷς παρίσταται ὁ εὑοπλος τοῦ Ηάνθου υἱὸς Ηὔφορος φονευθμένος καὶ συλώμενος ὑπὸ τοῦ Ἀτρεΐδου Μενελάου (Ιλ. Ι. 50—60).

12) ὅτι νεώς ποτε καταπλεούστης, οἱ φίλοι ηὔχοντο νὰ κομίσῃ αὐτοῖς τὰ ἐνόντα, ἐκεῖνος δὲ εἶπε· νεκρὸν λοιπὸν οὐ κομίσῃ ἡμῖν ή νκῦς. Καὶ τῷ ὅντι δὲ νεκρὸν εἶχεν ή καταπλεύσασα νκῦς.

13) ὅτι προεφήτευσε στισμόν, φρεατίου ὕδατος γενιτάρμενος·

14) ὅτι νεώς οὐριοδρομούσης προεῖπεν ὅτι οὐ καταποντισθῇ καὶ ἐγένετο ὡς προεῖπε. Καὶ μυρία ἔτερα τούτων καὶ θαυμαστότερα περὶ τοῦ ἀνδρὸς ὄμαλῶς καὶ συμφώνως ἴστοροῦνται, λέγει περὶ τοῦ Ιιουθαγόρου ὁ Πορφύριος καὶ ἐπαναλαμβάνει ὁ Ἰάμβλιχος, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν περὶ οὐδενὸς ἐπινοήθησαν πλειοναὶ οὐδὲ περιττότερα. Διὸ καὶ συμπερχίνουσιν οἱ νίοι Ιιουθαγόρειοι ἐκ τούτων, ὅτι ὁ Ιιουθαγόρας ἐγένετο χρείττων τις καὶ οὐχὶ ἀνθρωπος καὶ ὅτι τοῦτο σημαίνει τὸ παρ' αὐτοῖς λεγόμενον καὶ ἀπορούμενον ὅτι: ἀνθρωπος διποὺς ἐστὶ καὶ ὥρνις καὶ τρίτον ἄλλο. Τοῦτο τὸ τρίτον ἐστὶν ὁ Ιιουθαγόρας. Τοῦτ' αὐτὴ τὸ ὑπεράνθρωπον τοῦ Ιιουθαγόρου ἐξεδήλουν οἱ Ιιουθαγόρειοι διὰ τοῦ ὀρισμοῦ· «Τοῦ λογικοῦ ζώου τὸ μέν ἐστι θεός, τὸ δὲ ἀνθρωπος, τὸ δὲ οἶον Ιιουθαγόρας».

15) ὅτι αὐτὸς μόνος τῶν θηκουσας τὴν ἀρμονίαν τῶν σφριφῶν.

16) ὅτι ὁ Ἐρμῆς, οὐ υἱὸς ἐγένετο ὁ Ιιουθαγόρας ἐν προγενεστέρῳ τινὶ βίῳ, ἔδωκεν αὐτῷ τὸ χάρισμα τοῦ ἀνκυριμνήσκεσθαι τὰς διαφέρουσας καταστάσεις τοῦ παρελθόντος βίου, ὅτε ὁ Ιιουθαγόρας ἔζησεν ὡς Λίολιος—διασημότατος κήρυξ τῶν παλαιτάτων χρόνων—εἴτα ὡς Ηὔφρος, εἴτα ὡς Ηύριος διτίμος, εἴτα ὡς Δήλιος ὄλιεὺς Ηύρρος καὶ τίλος ὡς Ιιουθαγόρας, καὶ διεμνημονεύειν τὴν διὰ πάντων τῶν ἀνδρῶν τούτων περιπλήκτην τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, δηλ. ὅσα ἐν τῇ ζωῇ ἐκάστου συνέβησαν καὶ εἰς ὅσα ζῇ καὶ φυτὰ ή ψυχὴ αὐτοῦ εἰσῆλθε καὶ ὅσα ἐν "Ἄδου ἐπεκύει καὶ τίνα ὑπομένουσιν ἐκεῖ αἱ λοιπαὶ τῶν ἀνθρώπων ψυχαί.

17) ὅτι ἔδωκεν αὐτῷ πρεσβύτερον ὁ Ἐρμῆς δῶρον νὰ διατρίψῃ κατὰ βούλησιν ἐν πορθμῷ "Ἄδη" ή ἐπὶ τῆς γῆς. Ἐν δὲ τῷ "Ἄδη" μεταξὺ νεκρῶν εὐρισκόμενος νὰ διασώζῃ τὴν αἰσθησιν καὶ τὴν μνήμην.

ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ιθαγενῶν Ἰταλικῶν φύλων Λευκονοὶ καὶ Μεσσάπιοι καὶ Πευκέτιοι καὶ Ρωμαῖοι. Οἱ περιφημάτατοι τῶν νομοθετῶν (¹) τῶν χωρῶν ἐκείνων λέγονται δτι αὐτὸν ἔσχον διδάσκαλον καὶ δι' αὐτοῦ ἀνιδρύθη ἐν ἀπόστη τῇ Μεγάλῃ Ἐλλάδι τάξις, ἐλευθερία, χρηστὸς ὅθη καὶ καλοὶ νόμοι. Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ σοφοὶ Γαλάται ἱερεῖς Δρυίδαι φέρονται ὡς μαθηταὶ αὐτοῦ.

Ἡ Ιηθαγόρειος σχολὴ περιγράφεται οὐ μόνον ὡς ἐπιστήμονικός, ἀλλὰ καὶ ὡς θρησκευτικός καὶ πολιτικός ἴδιως σύλλογος. "Ινչα γένητοι τις ἀποδεκτὸς ἐν αὐτῷ, ὁφειλε νὰ ὑποβληθῇ πρότερον οὐ μόνον εἰς αὐστηρὸν δοκιμασίαν, ἔτι δὲ καὶ φυσιογνωμικήν, ἵς τέχνης εὑρετής λέγεται ὑπὸ τοῦ Ἰππολύτου ὁ Ιηθαγόρας, ἀλλὰ καὶ εἰς πολυετῆ σιγήν. Ἀρχὴ τῆς σχολῆς ἦτο: μὴ εἴηι πάντα πρὸς πάντας δητά. Οἱ μαθηταὶ ὅντείχοντο οὕτῳ στερρῶς τῶν διδαχμάτων τοῦ διδασκάλου, ὃστε πᾶσαν περὶ αὐτῶν ἀμφιβολίαν ἀπέκρουν διὰ τοῦ περιφήμου κακτικτάντος «αὐτὸς ἔφα» (ὁ Ιηθαγόρας δῆλος δή). Ὁ περιχρεοῦντο δὲ νὰ φυλάττωσιν ἐν ἐχερημοσύνῃ (ἐχερυθίᾳ) οὓς δὲν ἀκροάσιονται λόγους. Ὁ πὸ τῶν νεομύστων ἀπεκρύπτετο τὸ πρόσωπον τοῦ διδασκάλου διὰ παραπετάσματος καὶ εἰς τινας μόνον ἐξ αὐτῶν ἐπετρέποντο συνάφεικ στενωτέρχ καὶ τὰ τῆς σχολῆς μυστήρια. Ἡ διδασκαλία τῆς σχολῆς ἐτηρεῖτο λίσαν ἐπιμελῶς ἐντὸς τῶν ὄρίων αὐτῆς περιωρισμένη, πᾶσα δὲν ὑπέρβασις τῶν ὄρίων τούτων ἐτιμωρεῖτο αὐστηρῶς. "Ινչα δὲ ἀποβαίνωσιν ἀκατάληπτοι τοῖς ἀμυντοῖς, ἐποιοῦντο χρῆσιν οἱ Ιηθαγόρειοι καὶ αὐτὸς ἦδη ὁ τῆς σχολῆς ἰδρυτὴς συμβολικῶν ῥητρῶν, ὃν οὐκ ὀλίγας καὶ μέχρις ἡμέρων διεσώθησαν ὑπὸ τὸ ὄνομα Σύμβολα Ιηθαγόρου (²). Ἀνεγνώριζον

(¹) Μεταξὺ τούτων φίρονται καὶ ὁ Ζάλευκος, ὁ Χαρώνδας καὶ ὁ Νομαρχός. 'Ἄλλ' ὁ μὲν Ζάλευκος ἦτο πρεσβύτερος τοῦ Ιηθαγόρου κατὰ μίαν ὅλην ἐκατονταετηρίδα, ὁ δὲ Χαρώνδας τοσούτῳ νεώτερος, ὃστε δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γένηται μαθητὴς τοῦ Ιηθαγόρου, τοῦ δὲ Νομαρχή μαθητεῖα ἀναραινεται κατὰ πρῶτον ἐν τοῖς τῷ 181 π. Χ. ὑποβληθεῖσι τῷ Νομαρχῷ βιβλίοις· (ἰδὲ Zeller Phil. d. Griechen τόμ. V, ³ σελ. 83, 2).

(²) Τὰ παρὰ Διογένει (Η', 17), Ηλούστραρχοι (π. παῖδ. ἀγωγ. 17, 6. Συμπ. προβλ. Η', ζ', 1, 7, 1, 5). 'Δογναῖοι (I, 452 Δ.). Ηροφυρίω (6. Ηνθ. 42 κ. ἐφ. Ηρβλ. καὶ Ἰαρβλίχου 6. Ηνθ. 105) σφρόμενά εἰσι τάδε·

1) πῦρ μαχαίρα μὴ σκαλεύειν.—2) Συγβν μὴ ὑπερβαίνειν.—3) Ἐπὶ χοιν-

δ' ἄλλοις οἱ ἔταῖροι διὸ συμβόλων, τῆς «πεντεγράμμου», ἵσως δὲ καὶ τοῦ «γυνώμονος». Οἱ μαθητὴς ὥφειλε πρὸν μὲν εἰς ὑπνον κατακλιθῆ νὰ ἐξελέγχῃ τὰς τῆς ἡμέρας πράξεις ἐξετάζων ἔχονταν πῇ παρέβη, τὶ δέ μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη,
ἐγειρόμενος δ' ἐκ τῆς κλίνης νὰ καταστρωνύῃ πρόγραμμα τῶν ἔργων τῆς ἡμέρας:
εὖ μάλα ποιηνεύων ὅσ' ἐν ἡματι ἔργα τελέσσαι.

Τοὺς ἀποδειχθέντας ἀναξίους ἀπέβαλον ἐκ τῆς συντής κατ' ἀτιμωτικὸν τρόπον.

Οἱ μαθηταὶ διηροῦντο εἰς τρεῖς τάξεις, εἰς ἀκουστικούς, μαθηματικοὺς καὶ φυσικοὺς ἢ κατ' ἄλλους εἰς δύο, εἰς ἀξωτερικοὺς καὶ ἀσωτερικούς, ὃν οὗτοι μὲν ὀνομάζοντο καὶ μαθηματικοί, ἐκεῖνοι δὲ καὶ ἀκουσματικοί. Κατὰ τὸν Ἰππόλυτον καὶ τὸν Ἰάμβλυχον οἱ μὲν ἀσωτερικοὶ ἐκκλοῦντο Πυθαγόρειοι, οἱ δὲ ἀξωτερικοὶ Πυθαγοριαταί. Οἱ δὲ ἀνώνυμοι τοῦ Φωτίου δικιρεῖ ἄλλως, εἰς αεβαπτικούς, πολιτικούς καὶ μαθηματικούς, ἕτεροι δὲ εἰς Πυθαγορικούς, Πυθαγορείους καὶ Πυθαγοριατάς. Καὶ Πυθαγορικοὶ μὲν λέγεται τοὺς τοῦ Πυθαγόρου

κος μὴ καθέξεσθαι. — 4) Καρδίαν μὴ ἰσθίειν. — 5) Ἀποδημοῦντες ἐπὶ τοῖς ὄροις ἀνεπιστρέπτειν ἢ ἀποδημοῦντα μὴ ἐπιστρέψεσθαι. — 6) Φορτίον μὴ συγχαθεῖν, συνεπιτιθέναι δέ. — 7) Όμιοροίους χειλιδόνας μὴ ἔχειν. — 8) Κυάμον ἀπέγεσθαι. — 9) Τὰς λειφόρους μὴ βαδίζειν. — 10) Τὰ στρώματα συνδεδεμένα ἔχειν ἢ συνταράττειν ἐξ εὐνῆς ἀναστάντας τὰ στρώματα. — 11) Μὴ ρυρεῖν στενὸν δικτύλιον. — 12) Χύτρας ἵγνος συγχεῖν ἐν τῇ τέφρᾳ ἢ γύτρας τόπον ἀρθίσσεις ἐν σποδῷ μὴ ἀπολιπτεῖν, ἄλλὰ συγχεῖν. — 13) Μὴ ρχδίως διξιάς ἐμβάλλειν. — 14) Γαμφώνυχα μὴ τρίφειν. — 15) Μὴ γεύεσθαι μελκυούριον. — 16) Σιτίον εἰς ἀρίδα μὴ ἐμβάλλειν. — 17) Ἐν δικτυλίῳ εἰκόνα θεοῦ μὴ περιεργεῖν. — 18) Στέφανον μὴ τίλλειν. — 19) Σπονδάς ποιεῖσθαι τοῖς θεοῖς κατὰ τὴν οὐσίαν ἀκπομέτων. — 20) Μὴ ἐσθίειν δσα μὴ θέμις, γένεσιν, αὔξησιν, ἀργύριν, μηδὲ ἐξ ὧν ἡ πρώτη τῶν πάντων ὑπόθεσις γίνεται. — 21) Διδίῳ θάκων μὴ ὑπεργυνεσθαι. — 22) πρὸς ἥλιον τετραμμένον μὴ ὄμιγζειν. — 23) Ἀπονυγίσματα καὶ καιροίς μὴ ἐπουρεῖν μηδὲ ἐφίστασθαι. — 24) Οᾶξιαν μάχησιν ἀποστρέψειν. — 25) Μὴ ὑπερβαίνειν σάρον.

Τίνα ἐξ αὐτῶν παρὰ τίνι τῶν προσιργμάτων συγγραφέονται καὶ πῶς ὑπαύτων ἐρμηνεύονται, εύρισκει ὁ ἀναγνώστης ἐν τῇ «Ἡερι ἀποθεώσεως τοῦ Πυθαγόρου διατρίβῃ», ἣν ἐδημοσιεύσαμεν διὰ τοὺς Ηεροδικοὺς «Σωτῆρος» τῷ. ΙΕ', τεύχ. Δ' σελ. 139 κ. ἐφ. καὶ «Ξενοφάνους» τῷ. Λ', τεύχ. Η' σελ.

μαθητάς, Ηυθαγορείους δὲ τοὺς τούτων μαθητάς, Ηυθαγοριστὰς δὲ τοὺς ἔξωθεν ζῆλωτάς.

Οἱ μεταγενέστεροι παριστᾶσι τὴν σχολὴν τοῦ Ηυθαγόρου ὡς ἑταῖρείσαν ὀσκήτῶν, ζώντων ἐν κοινοκτημοσύνῃ ὑπ' αὐστηρὸν μοναχικοῦ τάγματος πειθαρχίαν, ἀπεχομένων τοῦ κρέατος, τῶν κυάρων, τῶν μακλίνων ἐνδυμάτων καὶ διαφυλαττόντων ἀδιάρρηκτας τὰς τῆς σχολῆς μυστήρια. Εἰς τὴν ἴστορικὴν δημοσίευσιν παρίστασται τῶν Ηυθαγορείων ὁ σύλλογος κατὰ πρώτην ὅψιν ὡς εἶδός τι τῶν τότε μυστηρίων. Καὶ κέντρον μὲν αὐτοῦ ὑπάρχουσι τὰ «ὅργια», περὶ ᾧ συναφέρει οὐδεὶς Ηρόδοτος Ι', 81, κύριον δὲ δόγμα ἡ περὶ μετεμψυχῶσεως διδασκαλία, ἵστις δὲ οὐ φάνηται μνείαν (παρὸ Διογ. Η', α, 36). Παρὰ τῶν μεμυημένων ἀπητεῖτο ἀγνότης βίου (πυθαγόρειος τρόπος τοῦ βίου Πλάτων. Ηολ. Χ. 600 Β), καὶ ὅν δημοσίευσιν αὐτοῖς, κατὰ τοὺς ἀξιοπιστοτάτους μάρτυρας, ὀλίγοι μόνον καὶ ῥᾳδίως ἐκπληρούμεναι ἀπογάλλοι. 'Αλλ' δὲ τι τὸν Ηυθαγόρειον σύλλογον διακρίνει ἀπ' ἄλλων συγγενῶν φυινομένων ἐστὶν ἡ πρὸς ἡθικὴν ἀναμβρφωσιν τροπή, ἥτις ἐδόθη εἰς τὸ μυστικὸν τοῦ Ηυθαγόρου δόγμα καὶ τὴν θρησκευτικὴν λατρείαν, καὶ ἡ τάσις, δῆπος ἀνατρέφωνται τὰ μέλη αὐτοῦ συμφώνως πρὸς Δωρικὰ ἔθιμα καὶ περὶ ζωῆς δόξας εἰς σωματικὴν καὶ διανοητικὴν ὑγίειαν, εἰς ἡθικότητα καὶ ἐγκράτειαν. Τὸ πρῶτον ἄρα καὶ κύριον ἐν τῷ Ηυθαγορισμῷ ἦτο τὸ ἡθικὸν καὶ θρησκευτικὸν στοιχεῖον. Οἱ Ηυθαγόραις ἡθικες γὰρ ἐπενέγκη τῇ βοηθείᾳ τῆς θρησκείας ἀναμβρφωσιν τοῦ ἡθικοῦ βίου, αἱ πρακτικαὶ δὲ αὖται τάστις συνεδέθησαν μετὰ τῆς περὶ τοῦ παντὸς θεωρίας καὶ εἰς ταύτην ἀκριβῶς διφέρει τὸ Ηυθαγορισμὸς τὴν ἐν τῇ ἴστορίᾳ τῆς φιλοσοφίας θέσιν αὐτοῦ.

Μετὰ τῆς τάξεως ταύτης συνδέονται οὐ μόνον ἡ θεραπεία τεχνῶν τινων καὶ ἐπιτηδεύσεων, οἷον τῆς γυμναστικῆς, μουσικῆς, ιατρικῆς, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ ἐνέργεια, ἥτις ἡσκεῖτο ἐντὸς τοῦ συλλόγου κατὰ τὸ παραδειγματικόν ιδρυτοῦ, καὶ περὶ ἣν λίαν σπουδῶς εὑρισκον ἀφοροῦσαν ν' ἀσχολῶνται οἱ μὴ ὄντες μέλη μηδὲ μετέχοντες τῶν μυστηρίων τῆς σχολῆς. Αἱ μαθητικαὶ ἐπιστήμαι εἶχον τὴν κυρίαν αὐτῶν ἔδραν μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 4 π.Χ. αἰώνος ἐν τῇ Ηυθαγορείῳ σχολῇ. Ταύταις δὲ εἴπετο ἡ περὶ φύσεως ἐκείνη διδασκαλία, ἥτις παρὰ τοῖς Ηυθαγορείοις ἀποτελεῖ τὸ οὐσιῶ-

δες περιεχόμενον τοῦ ἔκυτῶν φιλοσοφικοῦ συστήματος. "(...) τι δὲ ἡθικὴ τις ἀνακαίνισις, οἷον ὁ Πυθαγόρας ἐπεδίωκεν, ὅμεσως καὶ εἰς πολιτικὴν ἀνακρύρφωσιν ἔμελλε νὰ μεταβληθῇ, ὑπῆρχε τοῖς "Ἐλληνοῖς τῶν χρόνων ἐκείνων αὐτῷ" ἔκυτοῦ νοητόν. Ἐν τῇ πολιτικῇ ἡσκεν οἱ Πυθαγόρειοι συμφώνως, πρὸς τὸ καθόλου πνεῦμα τῆς αὕτου θεωρίας ὑπερασπισταὶ τῶν Δωρικῶν ἀριστοκρατικῶν διαρρυθμίσεων, τῶν ἀποσκοπουσῶν καύστηράν τοῦ καθ' ἐκκατοντὸν εἰς τὸ ὄλον, καὶ διὸ τῆς δινόμεως αὕτων ἐδέσποιζον ὑπὸ ταύτην τὴν ἐποψίαν ἐπὶ πολὺν γόργον πολλῶν τῆς Μεγάλης Ἐλλάδος πόλεων. 'Ἄλλα' δημοσίη πολιτικὴ αὕτη θέσις τοῦ Πυθαγορείου συλλόγου πρωτότοπος ἐδιωκεν ἀφορμὴν εἰς ἐπιθέσεις κατ' αὐτοῦ, αἵτινες καὶ αὐτὸν ἤδη τὸν Πυθαγόραν ἕνταγκασκον γὰρ μετακυρτεύσῃ ἐκ τῆς Κρήτους εἰς τὸ Μεταπόντιον, ἐνθα καὶ ἐπεσφάγισε τὸν ἔκυτοῦ βίον. Μετὰ πολυετεῖς συγκριύσεις, πιθανὸν περὶ τὸ 440—430 π. Χ., ἡ πυρπόλησις τοῦ βουλευτηρίου τῶν Πυθαγορείων ἐδιωκε τὸ σύνθημα εἰς τὸν ἀνὰ πόλειν τὴν Ἰταλίαν ἐκταθέντας διωγμὸν, καὶ ὃν πολλοὶ τῶν Πυθαγορείων ἀπόλεονται, οἱ δ' ἐναπολειφθέντες διεσκορπίσθησαν. Ήταν τούτων τῶν φυγάδων, δι' ὃν ἡ γέστη Ἐλλὰς ἔλαβε κατὰ πρῶτον γνῶσιν τῆς Πυθαγορείου φιλοσοφίας, ἥσκεν ὁ Φιλόλαος (ἰδὲ ἀν. σελ. 88,?) καὶ ὁ Λῆσις, ἡ τοῦ Ἐπειγονόνδου διδάσκαλος ὁμοφόρειος δ' οὗτοι ἔζοντες ἐν Ηγεῖσι. Μαθητὴς τοῦ πρώτου ὑπῆρξεν ὁ Εὔδρυτος, οὗτινος οἱ μαθηταὶ ὑνομάζονται ὑπὸ τοῦ Ἀριστοκένου οἱ τελευταῖοι Πυθαγόρειοι. Ήστι τὰς ἀργάς τοῦ 4 π.Χ. αἰῶνος εὑρίσκομεν ἐν Τάρκοντι τὸν Κλεούμην καὶ εὐθὺς μετὰ ταῦτα τὸν περίφημον 'Αρχύταν (¹), δι' οὗ ἀνέλαβεν ἐκ νέων ἡ Πυθαγόρειος φιλοσοφία τὴν. διεύθυνσιν ἴσχυρᾶς κοινότητος, ἀλλα τοῦτον φείνεται ἡ Πυθαγόρειος ἐπιστήμη, καὶ ἐν Ἰταλίᾳ ἀποπειρεῖσαν ἡ περιελθοῦσα εἰς ἀστυμότητα, τούναντίον δὲ τὰ Πυθαγόρεια μυστήρια διετηροῦντο καὶ μάλιστα προέβησαν ἐπὶ πλέον διεδιδύενται.

(¹) Ἀιμρότεροι ἔξυμνοῦνται οὓς ἄνδρες εὐγενοῦς, σύγχρονος καὶ φιλανθρωποι γαρυκτῆρος. Ο μὲν Κλεούμης ἐξη ἐν Ἱρρικείᾳ περὶ τοὺς γρόνους τοῦ Φιλολάου φίρονται δ' αὐτοῦ φιλοσοφικοὶ τινὲς ἀποράνσεις. ἀνὴρ γνησιότητος ἔνεσθαι. Ο δὲ Ἀρχύτας σύγχρονος τοῦ Ηλέτους μέγας πολιτικὸς ἦρα καὶ στρατηγὸς ἐπτάκις στρατηγήσας τὸν Γαραντίνιον, καὶ περ τοῦ νόμου καλύπτοντος πλέον τοῦ ἔνιαυτοῦ στρατηγεῖν, οὐδέποτε δὲ ἤτηθεις. ἡτο πρὸς τούτοις ἔξοχος περὶ τὰ μαθηματικά, μηχανικά καὶ ἀρμονικά.